

6. Ministerstvo vnitra České republiky. URL: <https://www.mvcr.cz/ministerstvo.aspx>
7. Кібенко О. Румунія: правила в'їзду і перебування, поради для українців. URL: <https://zib.com.ua/ua/150889>
8. Кібенко О. Тимчасовий захист у Франції: можливості для українців. URL: <https://zib.com.ua/ua/150912>

Ключові слова: трудова діяльність, працевлаштування, трудова міграція, воєнний час, трудова діяльність за кордоном.

Key words: labor activity, employment, labor migration, wartime, labor activity abroad.

НАНЬЄВА МАРІЯ ІВАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення,
кандидат юридичних наук*

ПРАВО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА ВІДПУСТКИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Одним з основних серед соціальних прав і свобод людини та громадянина є право на відпочинок. У зв'язку з цим, право на трудову відпустку є гарантією забезпечення конституційних прав на відпочинок будь-якого працівника. В умовах воєнного стану забезпечення соціальних прав і свобод військовослужбовців є дуже актуальним. Вони мають право на відпустку, медичну допомогу, достатнє матеріальне і грошове забезпечення, адже військовослужбовці потребують більшого соціального захисту з боку держави, зокрема, особливо в умовах воєнного стану. Від належного забезпечення на рівні держави та дієвого механізму реалізації такого забезпечення залежить рівень бойової готовності, моральний стан Збройних Сил України та соціальна стабільність у військовому середовищі.

Військова служба у Збройних силах – це діяльність, для якої характерні певні обмеження, тобто чітка регламентація діяльності військовослужбовців, також обмеження як у їх особистих, так і громадянських, політичних правах. Також, виконуючи конституційний обов'язок із захисту вітчизни військовослужбовці часто ризикують життям.

На сьогоднішній день, соціальні права військовослужбовців та членів їх сімей регламентуються законами та іншими нормативно-правовими актами. Їх можна розділити на дві групи: загальні – які визначають державну політику та регулюють відносини у сфері соціального захисту (Конституція України); спеціальні законодавчі та підзаконні акти – які регламентують соціальний захист конкретного соціального прошарку – (військовослужбовців та членів їх сімей) або вирішення конкретних соціальних проблем.

Одним із основних у цій сфері є Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 12 грудня 1991 року, відповідно до якого надаються пільги, гарантії та компенсації. Ніхто не вправі обмежувати військовослужбовців та членів їх сімей у їх правах та свободах, які визначені законодавством України.

Відповідно до законодавства України, особливий період – це період, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [1].

Указом Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» від 17.05. 2022 року строк дії воєнного стану на території нашої країни було продовжено з 25 травня на 90 діб.

Отже, в особливий період військовослужбовцям можуть надаватись такі види відпусток:

- Щорічна відпустка. За умови надання такої відпустки зберігаються кошти на оздоровлення, і вони виплачуються щорічно у розмірі місячного грошового забезпечення, незалежно від відпустки. Тривалість такої відпустки залежить від вислуги років і становить 30 / 35 / 40 або 45 днів із відповідною вислугою до 10 років / від 10–15 років / від 15–20 років / більше 20 років [2].

Якщо щорічна відпустка не використана, то військовослужбовець може використати її в першому кварталі наступного року. Також, дозволяється об'єднувати щорічні відпустки за 2 роки, а потім ділити їх на частини. Члени сім'ї військовослужбовця мають право на використання своєї відпустки, у той самий час, що і сам військовослужбовець. За потреби, може надаватися час для проїзду в місце проведення відпустки.

- Щорічна додаткова відпустка, яка може надаватися строком до 15 календарних днів.

- Відпустка за станом здоров'я: в разі поранення становить максимум 4 місяці і в разі захворювання надається максимум на 30 днів.

- Відпустка за сімейними обставинами надається до 10 днів. Сімейними обставинами будуть вважатися: укладення шлюбу, тяжкий стану здоров'я або смерть рідних по крові або по шлюбу, пожежа / інше стихійне лихо, яке спіткало сім'ю військовослужбовця та в інших виняткових випадках, коли присутність військовослужбовця в сім'ї необхідна. Також, умовою надання такого виду відпустки є наявність підтверджених документів, які мають бути завірені військкоматом чи головою закладу охорони здоров'я.

- Відпустки для військовослужбовців – жінок у зв'язку з вагітністю та пологами, а також по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку (в окремих випадках, визначених в медичному висновку до досягнення дитиною 6 років). Так, порядок, строки та умови надання такої відпустки закріплені на законодавчому рівні [3].

Потрібно зазначити, що під час особливого періоду додаткова відпустка учасникам бойових дій (чинним військовослужбовцям) тривалістю 14 календарних днів не надається. При обчисленні тривалості відпусток не враховуються святкові дні. Під час дії особливого періоду військовослужбовцям-чоловікам не надається відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку.

Також, для того, щоб отримати відпустку військовослужбовцям необхідно дотримуватися певного порядку оформлення:

- військовослужбовець подає рапорт безпосередньому командирі;
- командир передає рапорт до штабу військової частини для подання на розгляд командирів цієї частини;
- командир військової частини приймає рішення щодо надання відпустки (відмова має обґрунтовуватись).

На нашу думку, необхідно звернутися до зарубіжного досвіду, де питанням соціально-економічного та правового захисту військовослужбовців приділяється значна увага. За законодавством зарубіжних країн саме військовослужбовці відносяться до однієї із найбільш захищених груп населення. У західних країнах досить широко розвинуто та нормативно закріплено на різних нормативних рівнях розгалужену систему забезпечення захисту прав та свобод військових у соціальній сфері. Зазначену систему складає низка законодавчо встановлених та забезпечених механізмів та інститутів, які ефективно взаємодіють між собою та сприяють забезпеченню соціального благополуччя.

Найрозвиненіша та відпрацьована система грошового забезпечення військовослужбовців створена в США і країнах НАТО. Вона повністю відкрита для суспільства і інформація про соціальний захист посідає надзвичайно вагомe місце в рекламі військової служби. Для вирішення питання інформування про права і привілеї військовослужбовців Збройних сил США, їх соціального забезпечення і захисту, адаптації до цивільного життя функціонує Міністерство у справах військової служби США. У країнах-членах НАТО практично всі витрати на переміщення військовослужбовців і членів їх сімей до нового місця служби компенсуються. Так, під час переміщення у відпустку військовослужбовцям США та членам їх сімей надається 50 % знижки на квитки комерційних авіаліній, автобусні та залізничні перевезення та на розрахунки за оренду номерів у готелях та автомобільного транспорту на території США. На авіаквитки під час переміщення у відпустку за кордон знижка збільшується до 60 %. Якщо військовослужбовець користується послугами військово-транспортної авіації (за наявності вільних місць), то такі послуги надаються на безоплатній основі [4, с. 137, 139].

Отже, можемо сказати, що забезпечення права військовослужбовців на відпочинок – це діяльність держави. Така діяльність має бути чітко закріплена на законодавчому рівні, націлена на досягнення соціальних гарантій, прав і свобод військовослужбовців, але при цьому повинен бути створений дієвий механізм реалізації зазначених прав. Визначення ефективного механізму бюджетного фінансування заходів соціального забезпечення військовослужбовців значно підвищить темп становлення

стандартів соціального захисту службовців Збройних Сил України та належного виконання ними завдань, які сьогодні постали перед українською державою. Також повинно бути налагоджене інформування військовослужбовців про їх права та гарантії, адже належний рівень забезпечення військовослужбовців виявляється також і в їх особливому соціальному статусі, саме цьому підвищення соціального статусу військовослужбовців має стати одним із ефективних напрямів забезпечення послідовної і цілеспрямованої політики держави. Необхідно також звернути увагу і на зарубіжний досвід, де у більшості випадків держава піклується як про якість соціального захисту військовослужбовців, так і про реальну можливість отримання ними цих пільг.

Список використаних джерел:

1. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.
2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190
3. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. Ст. 4.
4. Марко І. Ю., Марко Є. І., Чернишова І. М. Зарубіжний досвід забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців. *Історичні, соціальні та організаційні аспекти проблем дослідження воєнної науки та освіти*. 2019. С. 135–142.

Ключові слова: право на відпочинок, право на відпустку, військова служба, соціальні права військовослужбовців за законодавством України, соціальні права військовослужбовців за законодавством зарубіжних країн.

Key words: the right to rest, the right to leave, military service, social rights of military soldiers under the legislation of Ukraine, social rights of military soldiers under the legislation of foreign countries.

ГУДЗЬ АННА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення,
кандидат юридичних наук, доцент*

БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ВАГОМА СКЛАДОВА НЕДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Дослідження ролі роботодавця на рівні науки права соціального забезпечення переважно здійснюється в контексті загальнообов'язкового державного соціального страхування. Проте, такий підхід